

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

સ્પેશ્યલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં ૭૧૮/૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી સી.એલ. સોની

=====

૧ શું સ્થાનિક અખબારોના રિપોર્ટરોને આ ચુકાદો જોવા માટે પરવાનગી
આપવામાં આવી શકે? ના

૨ રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવાનું કે નહીં? હા

૩ શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રીની આખરી નકલ જોવાની ઇચ્છા રાખે છે?

૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અંગે અથવા તેના
હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશ અંગે કાયદાનો કોઈ મહત્વનો પ્રશ્ન
સંકળાયેલો છે? ના

=====

અર્જુન પી પટેલ અને રપ....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

રાજકોટ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અને જદ....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

હાજરી:

શ્રી રિદ્ધેશ ત્રિવેદી, વકીલ અરજદાર(ઓ) નં. ૧ – ૨૬ તરફેથી

શ્રી દીપેન દેસાઈ, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ – ૫૦ તરફેથી

સુશ્રી અસ્મિતા વી પટેલ, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફેથી

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી સી.એલ. સોની

તારીખ : ૧૧/૦૩/૨૦૧૫

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. અરજદારો, જેઓ વધારાના સહાયક ઈજનેર તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા છે, તેમણે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ નીચે મુજબની પ્રાર્થનાઓ માટે આ અરજી દાખલ કરી છે:

“૯(એ) પ્રતિવાદી-રાજકોટ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ અને એનેક્સર-એ ખાતે તા. ૬.૧.૨૦૧૪નો જનરલ બોર્ડ ઠરાવ ક્રમાંક ૫૫, જેમાં સહાયક ઈજનેરની નિશ્ચિત વેતનવાળી તદ્દર્થ નિયુક્તિના પ્રારંભિક ૩ વર્ષની અવધિને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ ઈજનેરના પદ માટેની પાત્રતાના હેતુસર ગણતરીમાં લેવા માટેની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે, તે હદ સુધી ગેરકાયદેસર અને અસંવિધાનિક જાહેર કરીને તે આક્ષેપિત ઠરાવને રદ કરવામાં આવે.

(બી) અનુબંધક-ડીમાં સમાવાયેલ જનરલ બોર્ડ ઠરાવ નં.
૨૭ તા. ૭.૧૨.૨૦૧૧નો અમલ કરવા અંગે પ્રતિવાદી
રાજકોટ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને દિશાનિર્દેશ આપવો અને
ખાલી જગ્યાઓ અનુસાર તેમજ કાયદા અનુસાર
અરજીકર્તાઓને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર પદે
બઢતી આપવા અંગે વિચારણા કરવી;"

૨. અરજદારોનો મામલો એવો છે કે તેઓને મંજૂર થયેલ સ્થાપિત જથ્થા
સામે કાયમી ધોરણે વધારાના સહાયક ઇજનેર તરીકે નિમણૂક કરવામાં
આવ્યા છે અને તેમણે ૧૦ થી ૧૫ વર્ષ વચ્ચેની અવધિ માટે પોતાની
સેવાઓ અર્પણ કરી છે. વધારાના સહાયક ઇજનેરની પદવી માટે
આવશ્યક મૂળભૂત લાયકાત ઇજનેરીમાં ડિપ્લોમા છે. સહાયક ઇજનેરનું
બીજું એક પદ છે, જેના માટે આવશ્યક લાયકાત ઇજનેરીમાં ડિગ્રી છે.
પ્રતિવાદી નિગમ સહાયક ઇજનેરની ભરતી બે પદ્ધતિઓથી કરે છે. એક
નિયમિત સ્થાપિત જથ્થા સામે નિયમિત નિમણૂકની છે, જેમાં સહાયક
ઇજનેરોને મંજૂર થયેલ જથ્થા સામે કાયમી ધોરણે નિમણૂક કરવામાં આવે
છે, અને બીજી નિમણૂક સંપૂર્ણપણે તદર્થ ધોરણે ત્રણ વર્ષના સમયગાળા
માટે નિશ્ચિત પગાર પર કરવામાં આવે છે, જે તેમની કામગીરીના
મૂલ્યાંકનના પરિણામને આધિન નિયમિત કરવાની રહે છે. તદર્થ ધોરણે

નિમાયેલા સહાયક ઈજનેરોને પ્રથમ ત્રણ વર્ષ માટે રજાઓ, વરિષ્ઠતા વગેરે સહિતના કોઈપણ સેવાલાભો મળતા નથી.

૩. ~~જે~~ ^{જેમ} ~~જેમ~~ ^{જેમ} એવો આવર કરવામાં આવ્યો છે કે એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર તથા આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર માટેની આગામી બઢતીની તક ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયરના પદની છે. એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર માટે પાત્રતાનું માપદંડ ૭ વર્ષનો અનુભવ છે અને આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર માટે ૫ વર્ષનો અનુભવ છે, જેમાં શરૂઆતના ૩ વર્ષનો એડ-હોક સેવાનો કાર્યકાળ ગણવામાં આવતો નથી, જ્યારે એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર માટે એવી કોઈ શરત અસ્તિત્વમાં નથી. અરજીની વધુમાં એવો આવર કરવામાં આવ્યો છે કે ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયરના પદ પર બઢતી માટે એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર અને આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર વચ્ચેનો અનુપાત ૬૦:૪૦ છે, પરંતુ અન્યથા એક અથવા બીજા કારણસર બઢતીની તકોથી વંચિત રહેલા લાયકાતધારક અને પાત્ર એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોને બઢતી આપવા માટે, તથા ૨૦૧૮ સુધી કોઈ પાત્ર આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર ઉપલબ્ધ રહેશે નહીં એવું માનવામાં આવતાં, તા. ૭.૧૨.૨૦૧૧ના ઠરાવ દ્વારા એવો અનુપાત સ્થગિત રાખવામાં આવ્યો હતો. તેમ છતાં, પ્રતિવાદી નિગમે રાજકીય દબાણ હેઠળ અને સત્તાનો છદ્મ ઉપયોગ કરીને, આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરને માત્ર ડેપ્યુટી

એકિઝક્યુટિવ એન્જિનિયરના પદ પર બઢતી માટે પાત્ર બનાવવાના હેતુસર તેમની સેવાની શરતોમાં ફેરફાર કરતો વિવાદિત ઠરાવ પસાર કર્યો, જેમાં માત્ર બઢતીના હેતુ માટે જ નિશ્ચિત પગાર પરની શરૂઆતની ૩ વર્ષની એડ-હોક સેવા અવધિને ગણતરીમાં લેવા અને અન્ય કોઈ હેતુ માટે નહિ એવો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો. આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરને બઢતીના પદ માટે પાત્ર થવા ૩+૫ વર્ષનો અનુભવ હોવો આવશ્યક હોવા છતાં, હવે તે માત્ર ૫ વર્ષની સેવા બજાવ્યા બાદ જ બઢતી માટે પાત્ર બની જાય છે. અરજદારોનો એવો મામલો છે કે અરજદારો ૭ વર્ષની સેવા બાદ બઢતી માટે પાત્ર બને છે અને આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરો (એડ-હોક) ૮ વર્ષની સેવા બાદ પાત્ર બનતા હતા, પરંતુ વિવાદિત ઠરાવ દ્વારા આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરને ૩ વર્ષની એડ-હોક અવધિ પૂર્ણ થયા પછી માત્ર ૨ વર્ષની નિયમિત સેવા બાદ જ બઢતી માટે પાત્ર માનવામાં આવે છે. અરજદારોનો વધુમાં એવો પણ મામલો છે કે વિવાદિત ઠરાવ બોમ્બે પ્રોવિન્શિયલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૯ (“અધિનિયમ”) ની કલમ ૪૫૭ અને ૪૫૮ના ઉદ્દેશનમાં છે.

૪. આ અરજીનો વિરોધ નિગમ તરફથી દાખલ કરાયેલા જવાબરૂપ સોગંદનામાથી કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં મુખ્યત્વે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જો સહાયક ઈજનેરના તદર્થ નિમણૂકના ત્રણ વર્ષના સમયગાળાને બઢતી માટે ગણતરીમાં લેવામાં નહીં આવે, તો ડિપ્લોમા

ધરાવતી વ્યક્તિ સાત વર્ષના અનુભવ બાદ ઉપ કાર્યપાલક ઇજનેરના પદ પર બઢતી મેળવવા હકદાર બની જશે, જ્યારે વધુ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતી બેચલર ડિગ્રીવાળી વ્યક્તિ આઠ વર્ષ (૫+૩) ની સેવા પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી પાત્ર બનશે નહીં; અને આવી ભેદભાવસભર સ્થિતિ તથા ડિગ્રી લાયકાત ધરાવતા કર્મચારીઓ પ્રત્યે થતો અન્યાય દૂર કરવા માટે નિગમે સામાન્ય મંડળમાં ઠરાવ ક્રમાંક ૫૫ પસાર કર્યો છે. આવો ઠરાવ કાયદેસરની યથોચિત પ્રક્રિયા અનુસરીને પસાર કરવામાં આવ્યો છે અને એવો ઠરાવ પસાર કરવાનો તેમાં દર્શાવાયેલ હેતુ સ્વયંસ્પષ્ટ છે. અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ નિગમને એવો નિર્ણય લેવાની સત્તા છે અને એવો નિર્ણય જાહેર હિતમાં લેવામાં આવ્યો છે.

૫. મેં પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે. અરજદારાઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ચાફિક સાથે વિદ્વાન વકીલ શ્રી ત્રિવેદી હાજર રહી રજૂઆત કરી હતી કે પડકારાયેલો ઠરાવ માત્ર સહાયક ઇજનેરોની બઢતીની તકોને ઝડપી બનાવવાના હેતુથી જ પૂર્વપ્રભાવી અસર સાથે અમલમાં મુકવામાં આવ્યો છે. શ્રી ચાફિકે રજૂ કર્યું કે આવી પૂર્વપ્રભાવી અસર આપવાથી તે સહાયક ઇજનેરો, જેઓ નિયમિત સેવાના માત્ર બે વર્ષ પૂર્ણ કરતા હોય, તેમની ત્રણ વર્ષની તદર્થ સેવાને ગણતરીમાં લઈ તેઓ બઢતી માટે પાત્ર બની જાય છે. શ્રી ચાફિકે વધુમાં રજૂ કર્યું કે પડકારાયેલા ઠરાવથી અરજદારાઓના બઢતી મેળવવાના અધિકાર પર

અસર પડે છે, કારણ કે તા. ૭.૧૨.૨૦૧૧ના ઠરાવ ક્રમાંક ૨૭ દ્વારા નિગમે લાયકાતપ્રાપ્ત અને પાત્ર વધારાના સહાયક ઇજનેરોમાંથી ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ ઇજનેરની જગ્યાઓ ભરવાનો નિર્ણય અગાઉથી જ કર્યો છે. પરંતુ હવે, ત્રણ વર્ષની તદર્થ સેવાની ગણતરી ન થવાને કારણે જે સહાયક ઇજનેરો અન્યથા ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ ઇજનેરના ઉચ્ચ પદ પર બઢતી માટે અપાત્ર હતા, તેમની બઢતીની તકો ઝડપી બનશે. શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂ કર્યું કે ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ ઇજનેરના પદે બઢતી માટેના પૂર્તિ પદો વધારાના સહાયક ઇજનેર તેમજ સહાયક ઇજનેર છે, અને તેમની વચ્ચે કઃજનું પ્રમાણ નિશ્ચિત છે; તથા ઉચ્ચ કેડરમાં સંયુક્ત વરિષ્ઠતા હોવાને કારણે જો ત્રણ વર્ષની તદર્થ સેવાની ગણતરી ન થવાને કારણે અપાત્ર એવો કોઈ સહાયક ઇજનેર બઢતી પામે, તો તેનો બઢતીના પદો પર વધારાના સહાયક ઇજનેરોની વરિષ્ઠતા પર પ્રતિકૂળ અસર થશે. શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂ કર્યું કે નિગમ અધિનિયમની કલમ ૪૫૭ અને ૪૫૮ હેઠળ સોંપાયેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી રહ્યું છે, જે નિગમને નિયમોમાં પૂર્વલક્ષી અસરથી ફેરફાર કરવાની સત્તા આપતી નથી, અને તેથી નિગમ દ્વારા કરવામાં આવેલ પડકારાયેલો ઠરાવ ઉક્ત જોગવાઈઓની કસોટી પર ટકી શકશે નહીં. શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂ કર્યું કે પડકારાયેલા ઠરાવ દ્વારા આપવાનો જે લાભ નક્કી કરવામાં આવ્યો છે, તે માત્ર ભાવિ અસરથી જ આપવામાં આવી શકે, જેથી ભરતીના નિયમો હેઠળની તેમની પાત્રતાના આધારે ઉચ્ચ પદ પર બઢતી મેળવવા અંગે અરજદારાઓને પ્રાપ્ત થયેલા

અધિકારો પર અસર ન પડે. શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂ કર્યું કે વાસ્તવમાં પડકારાયેલો ઠરાવ સહાયક ઇજનેરોના પક્ષમાં ભરતીના નિયમોમાં શિથિલતા કરવા સમાન છે, જે અનુમત્ય નથી. શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂ કર્યું કે તદર્થ સહાયક ઇજનેરો માટે સ્પષ્ટ શરત નિર્ધારિત કરાયેલ છે કે તેઓ કોઈપણ હેતુ માટે તદર્થ સેવાનો લાભ દાવો કરશે નહીં. છતાં, પડકારાયેલો ઠરાવ પૂર્વપ્રભાવી અસરથી સહાયક ઇજનેરોની સેવાની શરતોમાં ફેરફાર કરે છે, જેના પરિણામે અરજદારોએ તેમના કરતાં પહેલાં બઢતી મેળવવાનો ન્યાસિત અધિકાર છીનવાઈ જશે. શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂ કર્યું કે તદર્થ ધોરણે નિયુક્ત સહાયક ઇજનેરો તેમની સેવાની શરતોને આધીન છે અને જો તેઓ બઢતીના હેતુ માટે તેમની તદર્થ સેવાનો વિચાર કરવામાં આવે તે માટે આ અદાલત સમક્ષ આવ્યા હોત, તો અદાલતે તેમની અરજી સ્વીકારી હોત નહીં. એ જ રીતે, બઢતીના હેતુ માટે સહાયક ઇજનેરો દ્વારા બજાવાયેલી તદર્થ સેવાનો વિચાર કરવો નિગમ માટે પણ ખુલ્લો વિકલ્પ ગણાશે નહીં.

૬. વિદ્વાન વકીલ શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂઆત કરી કે દલીલ એવી નથી કે ભરતીના નિયમોમાં ભૂતલક્ષી અથવા ભૂતપ્રભાવી અસરથી ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ તે સહાયક ઇજનેરની અસ્થાયી સેવાનો આદેશની કલમ ૪ ના સંદર્ભમાં છે, જેના મુજબ ત્રણ વર્ષની સ્થિર વેતનની સેવા કોઈપણ સેવાકીય લાભ માટે ગણવામાં આવવાની નથી.

તેથી, ભરતીના નિયમોમાં પાંચ વર્ષના અનુભવ માટે કરવામાં આવેલી જોગવાઈના સંદર્ભમાં, જ્યારે શબ્દશઃ અર્થઘટન કરતાં એવો પાંચ વર્ષનો અનુભવ નિયમિત નિમણૂક પછી જ શરૂ થાય છે, જો ત્રણ વર્ષની અસ્થાયી સેવા ગણવામાં આવે, તો એવું કહી શકાય કે આક્ષેપિત ઠરાવને એવી ભૂતપ્રભાવી અસર થશે કે જેથી નિયમિત સેવા પહેલાં બજાવેલી અસ્થાયી સેવાનો સમાવેશ થાય, જેનાથી અરજદારોના બઢતી સંબંધિત અધિકારો પર પ્રતિકૂળ અસર થતી હોવાથી, તે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ ની કસોટી પર ખરી ઉતરે નહિ. શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂ કર્યું કે ન તો નિગમે આક્ષેપિત ઠરાવ પસાર કરવા માટેનું કોઈ યુક્તિસંગત કારણ અથવા તર્ક સમજાવ્યો છે અને ન તો ભરતીના નિયમોમાં ફેરફાર કરવા માટે નિગમને સ્પષ્ટ સત્તા પાછા છે. શ્રી યાજ્ઞિકે સ્ટેટ બેંક્સ સ્ટાફ યુનિયન (મદ્રાસ સર્કલ) વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, ૨૦૦૫(૭) એસ.સી.સી. ૫૮૪ માં અહેવાલિત; મહાબીર વેજીટેબલ ઓઇલ્સ (પી) લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્ય, ૨૦૦૬ (૩) એસ.સી.સી. ૬૨૦ માં અહેવાલિત; જે.એસ. યાદવ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૬ એસ.સી.સી. ૫૭૦ માં અહેવાલિત; વડી અદાલત ઓફ દિલ્હી અને અન્ય વિરુદ્ધ એ.કે. મહાજન (૨૦૦૯) ૧૨ એસ.સી.સી. ૬૨ ના ચુકાદાઓ પર આધાર મૂક્યો છે.

૭. ઉપરોક્ત દલીલોના વિરોધમાં, પ્રતિવાદીઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેસાઈ અને સુશ્રી પટેલે રજૂઆત કરી કે આક્ષેપિત ઠરાવ દ્વારા અનુભવની મૂળભૂત આવશ્યકતા બાબતે ભરતી નિયમોમાં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી. વધુમાં, એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર અને આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર વચ્ચે બઢતી માટેના પ્રમાણમાં પણ કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી. શ્રી દેસાઈ અને સુશ્રી પટેલે રજૂઆત કરી કે આક્ષેપિત ઠરાવમાં જે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તે માત્ર ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયરના પદ પર બઢતી માટે પાંચ વર્ષના અનુભવની પાત્રતા માપદંડના હેતુસર આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરો દ્વારા બજાવેલી એડ-હોક સેવા ધ્યાનમાં લેવા પૂરતી મર્યાદિત છે. શ્રી દેસાઈ અને સુશ્રી પટેલે રજૂઆત કરી કે આક્ષેપિત ઠરાવને પૂર્વપ્રભાવી અસર આપવામાં આવી છે એવું કહેવું યોગ્ય નથી. શ્રી દેસાઈ અને સુશ્રી પટેલે રજૂઆત કરી કે આ રીતે ત્રણ વર્ષની એડ-હોક સેવાને ધ્યાનમાં લેવાથી, ઉચ્ચ પદ પર બઢતી માટે તેમના માટે નક્કી કરાયેલા પ્રમાણ અનુસાર અરજદારોના કેસોની વિચારણા થવાના અધિકાર પર કોઈ અસર થતી નથી. શ્રી દેસાઈ અને સુશ્રી પટેલે રજૂઆત કરી કે આક્ષેપિત ઠરાવ તમામ પદો માટે અને જાહેર હિતમાં કરવામાં આવ્યો છે. શ્રી દેસાઈ અને સુશ્રી પટેલે રજૂઆત કરી કે આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોની એડ-હોક નિમણૂકો યોગ્ય પસંદગી પ્રક્રિયાનું પાલન કરીને કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં સંબંધિત સમયે, એટલે કે વર્ષ ૨૦૧૧માં, પાંચ વર્ષનો અનુભવ

ધરાવતા આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરો ઉપલબ્ધ ન હોવાથી, એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયરના પદો પર બઢતીનો ૧૦૦% લાભ આપવામાં આવ્યો હતો, જોકે તેઓ બઢતી દ્વારા ભરવાના ખાલી પડેલા પદોના ૬૦% પ્રમાણથી વધુ બઢતી મેળવવા હકદાર નહોતા. શ્રી દેસાઈ અને સુશ્રી પટેલે રજૂઆત કરી કે કોર્પોરેશનને એવું જણાયું કે ડિગ્રીધારક હોવા છતાં આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયરના પદ પર બઢતી મેળવવાના મામલે અન્યાય થયો છે, અને એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરો તથા આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરો વચ્ચે તેમની બઢતી માટેનું પ્રમાણ જળવાઈ રહે તે હેતુથી કોર્પોરેશનને યોગ્ય રીતે આક્ષેપિત ઠરાવ પસાર કર્યો છે, અને તે અધિનિયમની કલમ ૪૫૭ અને ૪૫૮ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરનાર નથી. શ્રી દેસાઈએ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અનધર વિરુદ્ધ હરિશ ચંદર ભાટિયા એન્ડ અધર્સ, અહેવાલિત (૧૯૯૫) ૨ એસ.સી.સી. ૪૮; સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિરુદ્ધ વિઠલ રાવ ગણપતરાવ વારહાડે, અહેવાલિત (૧૯૯૮) ૮ એસ.સી.સી. ૨૮૪; એમ. પી. પાલનીસામી વિ. એ. કૃષ્ણાન, અહેવાલિત એ.આઈ.આર. ૨૦૦૯ એસ.સી. ૨૮૦૯ના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

૮. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી, એવું જણાય છે કે કોર્પોરેશન દ્વારા સીધી પસંદગી અને બઢતી દ્વારા અનુક્રમે ૧/૩ અને

૨/૩ ના પ્રમાણમાં ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર તથા સમકક્ષ પગારધોરણની અન્ય જગ્યાઓ ભરવા માટે સામાન્ય બોર્ડના તા. ૧૯.૬.૧૯૯૯ ના ઠરાવ ક્રમાંક ૭૩ હેઠળ ભરતીના નિયમો બનાવવામાં આવ્યા તે પહેલાં, ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર તથા સમકક્ષ કક્ષાની અન્ય જગ્યાઓ પર કોઈ બઢતી આપવામાં આવતી નહોતી, પરંતુ ઠરાવ ક્રમાંક ૭૩ માં ઉલ્લેખિત હોવાનું જણાય છે તેમ, સ્ટાફ સિલેક્શન કમિટી મારફતે સીધી પસંદગીથી તે જગ્યાઓ ભરવામાં આવતી હતી, જેની નકલ સિવિલ એપ્લિકેશન ક્રમાંક ૧૦૨૯૩ ઓફ ૨૦૧૪ સાથે મૂકવામાં આવી છે. ઉક્ત ઠરાવ દ્વારા અગાઉના નિયમો રદ કરવામાં આવ્યા અને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર તથા અન્ય જગ્યાઓ માટે નવા ભરતી નિયમો અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા. આવા ભરતીના નિયમો હેઠળ, ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર તથા સમકક્ષ પગારધોરણની અન્ય જગ્યાઓ (અસિસ્ટન્ટ ટાઉન પ્લાનર, ડેપ્યુટી ટાઉન ડેવલપમેન્ટ ઓફિસર, સર્વે ઓફિસર) માટે બઢતીનો માર્ગ અસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર તેમજ એડિશનલ અસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર માટે ૬:૪ ના પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ કરવામાં આવ્યો છે. બઢતી માટે આવશ્યક શૈક્ષણિક લાયકાત સંબંધિત શાખામાં ડિગ્રી અથવા ડિપ્લોમાની છે અને આવશ્યક અનુભવ ડિગ્રીધારકના કિસ્સામાં પાંચ વર્ષનો તથા ડિપ્લોમાધારકના કિસ્સામાં ૭ વર્ષનો છે.

૯. અનુસંધાને, વર્ષ ૨૦૦૯માં, તા. ૧૫.૮.૨૦૦૯ના વધુ એક ઠરાવ ક્રમાંક ૨૦ દ્વારા ભરતી નિયમોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો, જેના દ્વારા સહાયક ઇજનેર, અતિરિક્ત સહાયક ઇજનેર, ઉપ કાર્યકારી ઇજનેર વગેરેના પદો સહિત વિવિધ પદો પર સીધી પસંદગી અને બઢતી વચ્ચેના અનુપાત અંગે તથા સહાયક ઇજનેર, અતિરિક્ત સહાયક ઇજનેર અને ઉપ કાર્યકારી ઇજનેરના પદો સિવાયના અન્ય પદો માટે જ્યેષ્ઠતાના વિચાર અંગે કેટલીક ફેરફારો કરવામાં આવ્યા હતા. જોકે, ઉચ્ચ પદ માટે સહાયક ઇજનેર અને અતિરિક્ત સહાયક ઇજનેર વચ્ચે નક્કી કરાયેલ બઢતીના અનુપાત અંગે કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

૧૦. એવું જણાય છે કે સહાયક ઇજનેરોને ત્રણ વર્ષ માટે નિશ્ચિત વેતન પર નિમણૂક કરવામાં આવી હોવાથી અને પાંચ વર્ષનો અનુભવ ધરાવતા સહાયક ઇજનેરો ઉપલબ્ધ ન હોવાને કારણે, નિગમે સાત વર્ષનો આવશ્યક અનુભવ પૂર્ણ કરેલા વધારાના સહાયક ઇજનેરો દ્વારા ઉપ કાર્યકારી ઇજનેરોની ખાલી જગ્યાઓ ભરવાનો નિર્ણય કર્યો અને તેથી, નિગમે તા. ૭.૧૨.૨૦૧૧નો સામાન્ય બોર્ડ ઠરાવ ક્રમાંક ૨૭, જેને પરિપત્ર ક્રમાંક ૧૦ તરીકે ઉલ્લેખવામાં આવ્યો છે, તેની નકલ અનુબંધ- બી ખાતે મૂકવામાં આવી છે, પસાર કર્યો; જેના દ્વારા પ્રમોશન માટે પાત્ર સહાયક ઇજનેરો (સિવિલ) ઉપલબ્ધ થાય ત્યાં સુધી વધારાના સહાયક ઇજનેર (સિવિલ)ના કેડરમાંથી ઉપ કાર્યકારી ઇજનેર (સિવિલ)ના

બઢતીપાત્ર પઢો ભરવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો અને આ હેતુસર ભરતીના નિયમોમાં શિથિલતા આપવાનો પણ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો. આ ઠરાવ ઢ્ઘરા ભરતીના નિયમો મુજબ તેમને ઉપ કાર્યકારી ઇજનેરની ખાલી જગ્યાઓમાંથી માત્ર ૪૦% જગ્યાઓ જ મળવાની હોવા છતાં, બઢતી ક્વોટા સામેની ઉપ કાર્યકારી ઇજનેરની બઢી ખાલી જગ્યાઓ વધારાના સહાયક ઇજનેરોથી ભરવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો. એ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે આ ઠરાવ હેઠળ ૧૧ કરતાં વધુ વધારાના સહાયક ઇજનેરોને બઢતી આપવામાં આવી છે.

૧૧. નોંધ લેવા જેવી બાબત એ છે કે ભરતી નિયમોમાં શિથિલતા સામાન્ય બોર્ડના ઠરાવ ઢ્ઘરા એ જ રીતે કરવામાં આવી હતી અને તા. ૭.૧૨.૨૦૧૧ના સામાન્ય બોર્ડ ઠરાવ ક્રમાંક ૨૭માં દર્શાવાયેલા શિથિલતાના કારણો એ હતા કે સહાયક ઇજનેર (સિવિલ)ના પઢો તા. ૨૫.૮.૨૦૧૧થી નિશ્ચિત વેતન પર ભરવામાં આવ્યા હતા અને પાંચ વર્ષના અનુભવ સાથે નિશ્ચિત વેતનની ત્રણ વર્ષની સેવા ગણવામાં આવે તો કુલ આઠ વર્ષ ગણાશે, જેથી વર્ષ ૨૦૧૮ સુધી કોઈપણ સહાયક ઇજનેર (સિવિલ) ઉપ કાર્યપાલક ઇજનેરના પઢે બઢતી માટે પાત્ર બનશે નહીં અને ભરતી નિયમોમાં નિર્ધારિત ગુણોત્તર મુજબ સહાયક ઇજનેર (સિવિલ)ના વર્ગમાંથી બઢતી ઢ્ઘરા ભરવાના ઉપ કાર્યપાલક ઇજનેરના પઢો ખાલી જ રહેશે, જે વહીવટના હિતમાં નહીં હોય. અરજદારો ઇચ્છે છે

કે આ ઠરાવનો અમલ ચાલુ રાખવામાં આવે જેથી બઢતીના માર્ગે ભરવાના ઉપ કાર્યપાલક ઇજનેર (સિવિલ)ના ખાલી પડો તેમને ઉપલબ્ધ થઈ શકે. જોકે, એવું જણાય છે કે નિગમે પોતાના કર્મચારીઓને ન્યાય મળે અને આવા કર્મચારીઓ નોકરી ન છોડે તે જોવા માટે, બઢતીના હેતુસર તેમના નિશ્ચિત વેતનની સેવાની અવધિ વિચારણા માટે ગણવામાં લેવા અંગે નીતિ ઘડવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. તેથી નિગમે વિવાદિત ઠરાવ પસાર કર્યો છે.

૧૨. સહાયક ઇજનેરોમાંથી એકની નિમણૂક સંબંધિત પરિશિષ્ટ સી ખાતેના આદેશની નકલ પરથી એવું જણાય છે કે, આવા સહાયક ઇજનેરને પરીક્ષણકાળ દરમિયાન નિયમિત પગારધોરણમાં નિમણૂક કરતી વખતે તેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે નિશ્ચિત પગાર પરની ત્રણ વષ ની સેવા સેવાના કોઈપણ હેતુ માટે ગણવામાં આવશે નહીં. તેથી, આવી સેવાનો હોદ્દાદાર હક્કરૂપે કોઈપણ હેતુ માટે તેવી સેવાનો ઉપયોગ કરવાની માંગણી કરવા પાત્ર ન હોઈ શકે. તેમ છતાં, જો કોર્પોરેશનને એવું જણાય કે જાહેર હિતમાં અથવા અન્યાય દૂર કરવા માટે આવી ત્રણ વર્ષની સેવાનો વિચાર કરવો જરૂરી છે, તો કોર્પોરેશન આવી ત્રણ વર્ષની સેવાનો વિચાર કરવામાંથી પ્રતિબંધિત નથી. જો કોર્પોરેશન ત્રણ વર્ષની સેવાનો વિચાર ન કરવા માટે ઉપરોક્ત શરત એકતરફી રીતે સામેલ કરી શકે, તો ડિગ્રીધારકોને ડેપ્યુટી

એકિઝક્યુટિવ ઈજનેરના પદ પર બઢતી આપવાની આવશ્યકતા પૂરી કરવા માટે તે શરત દૂર પછા કરી શકે. વિદ્વાન વકીલ શ્રી ચાફિક કોર્પોરેશન પર એવો કોઈ કાનૂની પ્રતિબંધ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે જે કોર્પોરેશનને બઢતીના હેતુસર નિશ્ચિત પગારવાળી સેવાની અવધિનો વિચાર કરતા અટકાવે; સિવાય એટલું રજૂ કરવાનો કે પડકારાયેલ ઠરાવ દ્વારા લેવાયેલ નિર્ણય અધિનિયમની કલમ ૪૫૭ અને ૪૫૮ના વિરુદ્ધ અથવા તેનાથી પર છે અને તે નિર્ણયને પૂર્વલક્ષી અસર આપી શકાતી નથી.

૧૩. અધિનિયમની કલમ ૪૫૭ એ તે બાબતો અંગે જોગવાઈ કરે છે, જેઓના સંબંધમાં નિયમો બનાવવામાં આવી શકે. અન્ય બાબતો ઉપરાંત, તેમાં વિવિધ પદો માટે લાયકાતો અને નિમણૂકની પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરવા બાબતે નિગમની સત્તાઓ માટે પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તે હેતુસર, અધિનિયમની કલમ ૪૫૪ નિગમને અનુસૂચિ-એમાં વધારો કરવાની સક્ષમતા આપે છે, જેમાં વિવિધ અધ્યાયો સમાવેશ પામે છે અને અધ્યાય ૩ હેઠળ નગરપાલિકાના અધિકારીઓ અને સેવકોની નિમણૂકની પદ્ધતિ તથા તેમની ફરજો સંબંધિત નિયમો બનાવવામાં આવી શકે. તેમ છતાં, નિગમની આવી સત્તાઓ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા બનાવવામાં આવેલા નિયમો સાથે અસંગત હોવી જોઈએ નહીં.

૧૪. અધિનિયમની કલમ ૪૫૮ તેમાં નિર્ધારિત વિષયો અંગે અધિનિયમ અથવા નિયમો સાથે અસંગત ન હોય તેવી પેટા-નિયમો નિગમ દ્વારા બનાવવાની જોગવાઈ કરે છે. અધિનિયમની કલમ ૪૫૮ના વ્યાપમાં નિગમના અધિકારીઓ અથવા સેવકોની લાયકાત, નિમણૂકની પદ્ધતિ અથવા તેમની સેવાને કોઈપણ રીતે સંબંધિત બાબત અંગે કોઈપણ પેટા-નિયમ બનાવવાનો સમાવેશ થતો નથી.

૧૫. તેથી, અધિનિયમની કલમ ૪૫૪ ને કલમ ૪૫૭ સાથે વાંચતા, નિગમને નિયમોમાં ઉમેરો કરવાની સોંપાયેલ સત્તાઓ પ્રાપ્ત થયેલી છે, જેમાં નિગમના અધિકારીઓ અથવા સેવકોની સેવાની લાયકાત, નિયુક્તિની પદ્ધતિ વગેરે સંબંધિત નિયમોમાં સુધારો કરવાની સત્તાનો પણ સમાવેશ થાય છે, શરતે કે તે અધિનિયમની જોગવાઈઓ અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા બનાવવામાં આવેલા નિયમો સાથે અસંગત ન હોવા જોઈએ, જેના હેઠળ કોઈ કર્મચારીની સેવાશરતો અંગે કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય. જોકે, વર્તમાન પ્રકરણ એવો નથી કે જેમાં નિગમે ઉપરોક્ત ૧૯૯૯ના ઠરાવ હેઠળ ઘડાયેલા અને ૨૦૦૯માં ઉપ કાર્યપાલક ઇજનેરની જગ્યા માટે સુધારાયેલા ભરતી નિયમોમાં કોઈ ફેરફાર કર્યો હોય, તો દૂરની વાત, અનુસૂચિ-એ હેઠળના નિયમોમાં કોઈ સુધારો કર્યો હોય. તેથી, એવો કહેવું યોગ્ય નથી કે વિવાદિત ઠરાવ અધિનિયમની કલમ ૪૫૪ ને કલમ

જપ્ત સાથે વાંચતા નિગમને ઉપલબ્ધ સત્તાઓના વિરુદ્ધમાં છે અથવા તે સત્તાઓથી પર છે. જે બાબત વિવાદમાં નથી તે એ છે કે સહાયક ઈજનેરો અને વધારાના સહાયક ઈજનેરો વચ્ચે બઢતી માટે નક્કી કરાયેલ ગુણોત્તર પર વિવાદિત ઠરાવથી કોઈ અસર થતી નથી. અનુભવની પાત્રતાની માપદંડમાં પણ વિવાદિત ઠરાવ દ્વારા કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી. હકીકતમાં, તા. ૭.૧૨.૨૦૧૧ના ઠરાવ દ્વારા, જ્યારે ભરતી નિયમોમાં ઢીલ આપી બઢતીના ક્વોટા સામે ઉપ કાર્યપાલક ઈજનેરની બધી ખાલી જગ્યાઓ પાત્ર વધારાના સહાયક ઈજનેરો દ્વારા ભરવા માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે વધારાના સહાયક ઈજનેરોને તેનો લાભ મળ્યો હોવાથી, ભરતી નિયમોમાં અપાયેલી આ ઢીલ સામે તેમની કોઈ ફરિયાદ નહોતી. હવે, જ્યારે નિગમે કોઈ પણ રીતે ભરતી નિયમોમાં ફેરફાર કર્યા વિના, જાહેર હિતમાં બઢતીના હેતુસર સહાયક ઈજનેરોની ૩ વર્ષની નિશ્ચિત વેતનવાળી સેવાને ગણતરીમાં લેવા નક્કી કર્યું છે, ત્યારે અરજદારોએ આ હાજર અરજીએ દ્વારા ફરિયાદ ઉઠાવી છે. નિગમે તેના સોગંદનામામાં જણાવ્યું છે કે હાજર અરજી તા. ૭.૧૨.૨૦૧૧ના અગાઉના ઠરાવ ક્રમાંક ૨૭નો અયોગ્ય લાભ લેવા હેતુથી કરવામાં આવી છે, જેમાં પાત્ર સહાયક ઈજનેરો ઉપલબ્ધ ન હોવાના કારણે બઢતી માટે નિર્ધારિત ઉપ કાર્યપાલક ઈજનેરની ૧૦૦% ખાલી જગ્યાઓ પાત્ર વધારાના સહાયક ઈજનેરો દ્વારા ભરવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૬. વિદ્વાન વકીલ શ્રી યાફિકે તેમ છતાં રજૂઆત કરી હતી કે નિગમને પ્રત્યાયોજિત સત્તાઓ હેઠળ ઠરાવને પૂર્વલક્ષી અને ભૂતલક્ષી રીતે અમલમાં મુકવાની કોઈ સત્તા નથી અને નોકરીદાતા દ્વારા લેવામાં આવેલા કોઈપણ નિર્ણયને ભૂતલક્ષી અસર આપીને કોઈ સ્થાપિત હક્ક છીનવી લેવામાં આવી શકતો નથી. તેમ છતાં, અદાલત એવું નિર્ધારિત કરે છે કે નિગમે અધિનિયમની કલમ ૪૫૪ ને કલમ ૪૫૭ સાથે વાંચીને પ્રાપ્ત થયેલી પોતાની પ્રત્યાયોજિત સત્તાઓનો ઉપયોગ ભરતી નિયમોમાં પૂર્વલક્ષી અસરથી ફેરફાર કરવા માટે કર્યો નથી, તેમજ વિવાદિત ઠરાવને પણ એવો અર્થ આપી શકાય તેમ નથી કે તેને કોઈ ભૂતલક્ષી અસર છે જેથી અરજદારોના કોઈ સ્થાપિત હક્ક પર અસર પડે. નોંધવું જરૂરી છે કે ભરતી નિયમો હેઠળ ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર અને સમકક્ષ વેતનધોરણવાળી અન્ય જગ્યાઓ પર બઢતી માટે એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરો માટે જે પ્રમાણ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે તે વિવાદિત ઠરાવથી અસરગ્રસ્ત થતું નથી અને તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે વિવાદિત ઠરાવથી અરજદારોના બઢતી મેળવવાના હક્ક પર કોઈ પણ રીતે અસર થાય છે. વિવાદિત ઠરાવ દ્વારા જે કરવાનું અભિપ્રેત છે તે આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોની ત્રણ વર્ષની નિશ્ચિત વેતનવાળી સેવાને બઢતીના હેતુ માટે ગણતરીમાં લેવાનું છે. નિગમે પોતાના વિવાદિત ઠરાવમાં આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોની આવી ૩ વર્ષની નિશ્ચિત વેતનવાળી સેવાને ગણતરીમાં લેવા માટે ચુકિતપૂર્ણ અને તર્કસંગત આધાર દર્શાવ્યો

છે. વિવાદિત ઠરાવથી આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોને તેમના ક્વોટાથી વધુ બઢતી મળવાની નથી અને પાંચ વર્ષનો અનુભવ પૂર્ણ થાય તે પહેલાં પણ તેમને બઢતી મળવાની નથી; તેથી, ભરતી નિયમોના અમલથી અરજદારોને અથવા કોઈ એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોને જે કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હોય અથવા સ્થાપિત થયો હોય, તે ભરતી નિયમોમાં કોઈ ફેરફારના અભાવે અખંડિત રહેશે.

૧૭. મહાબીર વેજીટેબલ ઓઈલ્સ (પી) લિ. (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે આપું ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે કે જો તે સંબંધમાં સત્તા મુખ્ય અધિનિયમમાં સમાયેલ હોય, તો અધીનસ્થ ઠરાવને પૂર્વલક્ષી અસર અને ભૂતલક્ષી અમલ આપી શકાય. નિયમ બનાવવાની સત્તા પ્રતિનિયુક્ત કાનૂનનિર્માણનો એક પ્રકાર છે. જોકે, પૂર્વલક્ષી અસર અથવા ભૂતલક્ષી અમલ વિશેનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઊભો થાય જ્યારે એવું જણાય કે સંબંધિત સત્તાધિકારીએ અધીનસ્થ કાનૂનનિર્માણ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કર્યો છે. વર્તમાન કેસમાં એવો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. અદાલત નિષ્કર્ષે છે કે વર્તમાન કેસમાં એવો પ્રશ્ન ઊભો થતો ન હોવાથી, આ ચુકાદો અરજદારોને કોઈ મદદરૂપ થતો નથી.

૧૮. સ્ટેટ બેંક્સ સ્ટાફ યુનિયન (મદ્રાસ સર્કલ) (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે “રેટ્રોસ્પેક્ટિવ” અને “રેટ્રોએક્ટિવ”

અભિવ્યક્તિઓનો શબ્દકોશીય અર્થ વિચાર્યો છે અને તેનો અર્થ પરિચ્છેદ

૨૧ થી ૨૪ માં નીચે મુજબ સમજાવ્યો છે:

૨૧. પી. રમણાથ અયેરના એડવાન્સ લો લેક્સિકોન (૩મી આવૃત્તિ, ૨૦૦૫) માં “રેટ્રોએક્ટિવ” અને “રેટ્રોસ્પેક્ટિવ” અભિવ્યક્તિઓની વ્યાખ્યા ખંડ ૪ ના પાનું ૪૧૨૪ પર નીચે મુજબ કરવામાં આવી છે: “રેટ્રોએક્ટિવ— પાછળની દિશામાં કાર્ય કરનાર; ભૂતકાળની બાબતોને અસર કરનાર. (કોઈ અધિનિયમ, નિર્ણય વગેરે અંગે) જેનો ઘટ્ટ અથવા અસર ભૂતકાળમાં બનેલી બાબતો સુધી વિસ્તરે. — તેને રેટ્રોસ્પેક્ટિવ પણ કહેવામાં આવે છે. (બ્લેક, ૭મી આવૃત્તિ ૧૯૯૯) ‘રેટ્રોએક્ટિવિટી’ એવો શબ્દ છે જેનો વકીલો દ્વારા ઘણી વાર ઉપયોગ થાય છે, પરંતુ તેની વ્યાખ્યા ભાગ્યે જ કરવામાં આવે છે. વધુમાં, વિશ્લેષણ કરતાં જલદી સ્પષ્ટ થાય છે કે તેનો ઉપયોગ ઓછામાં ઓછા બે ભિન્ન સંકલ્પનાઓને આવરી લેવા માટે થાય છે. પ્રથમ, જેને ‘સાચી રેટ્રોએક્ટિવિટી’ કહી શકાય, તેમાં કાનૂનના નવા નિયમનો એવો કૃત્ય અથવા વ્યવહાર પર અમલ થાય છે, જે તે નિયમ જાહેર કરવામાં આવે તે પહેલાં પૂર્ણ થઈ ચૂક્યો હતો. બીજી સંકલ્પના, જેને ‘અર્ધ-રેટ્રોએક્ટિવિટી’ તરીકે ઓળખવામાં

આવશે, ત્યારે સર્જાય છે જ્યારે કાનૂનનો નવો નિયમ પૂર્ણતાની પ્રક્રિયામાં રહેલા કૃત્ય અથવા વ્યવહાર પર લાગુ કરવામાં આવે છે.....આ સંકલ્પનાઓનો આધાર પૂર્ણ થયેલા અને બાકી રહેલા વ્યવહારો વચ્ચેનો ભેદ છે....” (ટી.સી. હાર્ટલી, ધ ફાઉન્ડેશન્સ ઓફ યુરોપિયન કમ્યુનિટી લો ૧૨૯ (૧૯૮૧)).

ભૂતલક્ષી- પાછળ ફરીને જોવું; જે વીતી ગયું છે તેનું મનન કરવું.

ભૂતકાળથી અમલમાં રહેલું.

ભૂતલક્ષી' શબ્દ થોડો અસ્પષ્ટ છે અને તે એકથી વધુ અર્થોમાં વપરાય છે તે હકીકતને કારણે ઘણો ગૂંચવાડો ઉભો થયો છે. પરંતુ સામાન્ય રીતે, અદાલતો કોઈપણ એવા અધિનિયમને ભૂતલક્ષી માને છે કે જે તેના અમલમાં આવવા પહેલાં અસ્તિત્વમાં આવેલા કેસો અથવા તથ્યો પર એવી રીતે કાર્ય કરે છે કે તે, ભલે માત્ર ભવિષ્ય માટે જ હોય, અગાઉ કરવામાં આવેલ વ્યવહારોના સ્વરૂપ અથવા પરિણામોને અથવા અન્ય ભૂતકાળીન વર્તનને અસર કરે છે. આથી, કોઈ અધિનિયમ

માત્ર એટલા માટે ભૂતલક્ષી ગણાતો નથી કે તે હાલના અધિકારોને અસર કરે છે; તેમજ તે માત્ર એટલા માટે પણ ભૂતલક્ષી ગણાતો નથી કે તેની અમલવારી માટે જરૂરી તત્ત્વોમાંનો કોઈ ભાગ તેના પસાર થવા પહેલાંના સમય અને પૂર્વવર્તી પરિસ્થિતિઓમાંથી લેવામાં આવ્યો હોય. (ખંડ જી હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, ચોથી આવૃત્તિ, પાનું ૫૭૦ પરિચ્છેદ ૯૨૧).

૨૨. પુરસ્કારને પૂર્વલક્ષી અસર થવાના પ્રશ્નને હકીકતમાં માત્ર શૈક્ષણિક મહત્ત્વ છે. વડી અદાલત સમક્ષ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે અગાઉના સમયગાળા માટે પુરસ્કાર હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર તમામ રકમ ચૂકવી દેવામાં આવી છે.

૨૩. હાર્વર્ડ લો રિવ્યૂ, ખંડ ૭૩, પૃ. ૬૯૨ માં એવું નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું કે "વિધાનમંડળને કાયદાઓમાં અથવા તેમના વહીવટમાં અજાણતાં રહેલી ખામીઓને, જેને યોગ્ય રીતે 'નાની મરામતો' કહેવામાં આવ્યું છે તેવી કાર્યવાહી કરીને, દૂર કરી શકે તે જરૂરી છે. વધુમાં, જે વ્યક્તિ એવો દાવો કરે છે કે આ ખામીના કારણે તેને કોઈ નિહિત હક પ્રાપ્ત થયો છે, તે વાસ્તવમાં અયોગ્ય લાભ મેળવવા ઈચ્છે છે, કારણ કે જો વિધાનમંડળ અથવા વહીવટકર્તાની કાર્યવાહીનો એવો જ

પ્રભાવ થયો હોત જેનો આશય રાખવામાં આવ્યો હતો અને જે થઈ શક્યો હોત, તો એવો કોઈ હક ઉત્પન્ન થયો ન હોત. તેથી, સરકારના વહીવટમાં આવી ખામીનું પૂર્વલક્ષી અસરથી નિવારણ કરવાની જાહેર હિતની જરૂરિયાત, વ્યક્તિને તે ખામીનો લાભ મળે તેવા તેના હિત કરતાં ભારે પડે છે". ઉપરોક્ત અવતરણને આ અદાલતની બંધારણીય પીઠે ધ એસ્ટ્ર. કમ્. ઓફ અર્બન લેન્ડ ટેક્સ વિ. ધ બર્કિંગહામ એન્ડ કાર્નેટિક કો. લિ. (૧૯૬૯ (૨) એસ.સી.સી. ૫૫)ના કેસમાં મંજૂરી સાથે અવતૃત કર્યું હતું. કોઈ જોગવાઈમાં પૂર્વલક્ષી અસરથી સુધારો કરવાનો વિધાનસભાનો ઉપયોગ વાજબી રીતે કરવામાં આવ્યો છે કે નહીં, તે પ્રશ્નના વિચારમાં વિવિધ પરિબલો ધ્યાનમાં લેવા પડે છે. સ્ટોટ વિ. સ્ટોટ રિયાલ્ટી કો. (૨૮૪ એન.ડબ્લ્યુ. ૬૩૫)ના કેસમાં — જેમ વર્સ એન્ડ ફ્રેન્કિસ, પર્મનેન્ટ એડિશન, ખંડ ૩૭-એ, પૃ.

૨૨૫૦ કે:

‘પૂર્વલક્ષી કાયદાઓ’ના પસાર કરવા અંગેનો બંધારણીય પ્રતિબંધ માત્ર તેવા પૂર્વલક્ષી કાયદાઓને જ સંદર્ભે છે, જે કોઈ મહત્વપૂર્ણ અથવા સંપાદિત અધિકારને હાનિકારક રીતે અસર કરે; અને તેવા ઉપાયો માટે નથી, જે

ધારાસભાએ પોતાના નાગરિકોને કોઈ સ્વાભાવિક અધિકારનો, જે સ્વતઃ સમતાસંગત અને ન્યાયસંગત હોય, ઉપભોગ સુનિશ્ચિત કરવા માટે નિયમ પ્રદાન કરવાના હેતુથી સ્પીકાર્યા હોય, પરંતુ કાયદાની ખામીઓના કારણે અથવા એવો અધિકાર સુરક્ષિત કરવા માટે આવશ્યક રાહત પૂરી પાડવામાં કાયદાના ચૂકથી, જેનો તેઓ અમલ કરાવવામાં સક્ષમ ન હતા.

૨૪. કેઈઝ ઓન સ્ટેટ્યુટ લો (૭મી આવૃત્તિ) ના પૃષ્ઠ ૩૯૬ પર નોંધે છે કે:

જો કોઈ કાયદો જનતાને કોઈ અનિષ્ટ અથવા દુરુપયોગથી સુરક્ષિત રાખવાના હેતુસર પસાર કરવામાં આવ્યો હોય, તો તેવો કાયદો પૂર્વલક્ષી અસરથી અમલમાં મૂકવા મંજૂરી આપવામાં આવી શકે, ભલે તેવી અસરથી કોઈ એક વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓને તેમના સ્થાપિત અધિકારથી વંચિત થવું પડે.

આ રીતે, પછાતપ્રભાવથી લાગુ કરવામાં આવેલા વિધાનની બંધારણીય માન્યતા નક્કી કરતી વખતે વ્યાપક જાહેર હિત સંબંધિત વિચારણાઓમાંની એક છે.

૧૯. વડી અદાલત ઓફ દિલ્હી અને અન્ય વિ. એ.કે. મહાજન અને અન્યગણના કેસમાં (ઉપરોક્ત), માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિષદ ૨૮, ૩૭ અને ૩૮ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:

“૨૮. આ જ તબક્કે, અમારે આ બાબત સ્પષ્ટ કરવી જરૂરી છે કે એવો પડકાર કરવામાં આવ્યો નહોતો. અમે અગાઉથી જ સ્પષ્ટ કરી ચૂક્યા છીએ કે સમિતિ અથવા માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશ પૈકી કોઈની તરફથી લાભના અભાવ જેવી કોઈ બાબત શોધી કાઢવી મુશ્કેલ છે. ખાનગી સચિવો, અદાલત માસ્ટરો અને અધીક્ષકોના ત્રણ સમકક્ષ પદો વચ્ચે રહેલા અસંતુલનને કારણે આ સુધારા જરૂરી બન્યા હતા. આંકડાઓ પોતે જ દર્શાવતા હતા કે અસ્તિત્વમાં રહેલા ૯ સહાયક નોંધણિકારોમાંથી ૭ ખાનગી સચિવોની શ્રેણીમાંથી હતા. એકવાર આ ત્રણ પદોને સમકક્ષ પદો માનવામાં આવ્યા પછી, એવું માનવામાં આવ્યું કે માત્ર ખાનગી સચિવોની એક જ શ્રેણી, ફક્ત તેમની સંખ્યાના આધારે, બઢતીના પદોમાંથી મહત્તમ સંખ્યાના પદો મેળવી લે, તે અયોગ્ય રહેશે. વડી અદાલત તરફથી આવી વિચારસરણીમાં અમને કશું ખોટું દેખાતું નથી. સમાન સ્તરના આ ત્રણ પદો વચ્ચેના અસંતુલનને દૂર કરવા પ્રયાસ કરવો સંપૂર્ણપણે

વાજબી હતો. જેમ અમે અગાઉ દર્શાવ્યું છે, આવા સુધારા લાવવા પાછળની સદ્ભાવના અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકતો નહોતો. તે સમયની જરૂરિયાત હતી અને યોગ્ય રીતે કરવામાં આવ્યું હતું.

૩૭. અંતિમ પરંતુ ઓછું મહત્વનું નહીં, એસ.બી. માથુરના ઉપરોક્ત ચુકાદામાં આ અદાલત દ્વારા કોઈ પરમાદેશ જારી કરવામાં આવ્યો નહોતો. આ અદાલતે પરમાદેશ જારી કર્યો હતો અને પરિસ્થિતિમાં કોઈ ફેરફાર ન હોવાથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨ (ત્યાંના) દ્વારા નિયમ-નિર્માણ સત્તાનો આશ્રય લઈને તેને નિષ્પ્રભ બનાવી શકાય તેમ નહોતું, એવું નિરીક્ષણ સંપૂર્ણપણે ભૂલભર્યું કરવામાં આવ્યું છે. વધુમાં, સુધારો માત્ર ત્યારે જ કરી શકાય જ્યારે પરિસ્થિતિમાં ફેરફાર થયો હોય, એવું નિરીક્ષણ પણ અયોગ્ય છે. નીતિમાં ફેરફાર થવાને કારણે પણ સુધારાની જરૂરિયાત અનુભવાઈ શકે છે. જો વડી અદાલત હકીકતી પરિસ્થિતિના આધારે એ નિષ્કર્ષે આવી હોય કે સુધારાની કોઈ જરૂર હતી, તો એવો સુધારો હંમેશા કરી શકાય.

૩૮. વર્તમાન કેસમાં, ત્રણ શ્રેણીઓમાં બઢતીના આંકડાઓને કારણે સુધારો આવશ્યક બન્યો હતો, જેમાં

પ્રાઈવેટ સેક્ટરીઓએ લગભગ તેના ઉપર એકાધિપત્ય સ્થાપિત કરી લીધું હતું. તેથી, સુધારાઓમાં કોઈ ખોટી બાબત નહોતી. આ અદાલતે એવો કોઈ પરમાદેશ પણ આપ્યો નહોતો કે બઢતીઓ માત્ર પ્રવર્તમાન નિયમોના પ્રકાશમાં જ અને અન્ય કોઈ રીતે નહીં આપવામાં આવે. અદાલતે માત્ર તે સમયે જેમ નિયમો અમલમાં હતા તેમ, ત્રણેય શ્રેણીઓને સમાન દરજ્જો આપતા અને તેમના માટે સંયુક્ત જયેષ્ઠતા યાદીનું પ્રાવધાન કરતા નિયમોને મંજૂરી આપી હતી. તેનો અર્થ એવો નહોતો કે આ અદાલતે એવું નિર્દેશ કર્યું હતું કે પદ્ધતિમાં કોઈ ફેરફાર થઈ શકે નહીં અથવા ત્રણેય શ્રેણીઓ માટે અલગ અલગ ત્રણ જયેષ્ઠતા યાદીઓ હોઈ શકે નહીં. અમારી મતાનુસાર, વડી અદાલતે ચુકાદાને સંપૂર્ણપણે ગેરસમજ્યો છે.”

૨૦. જોકે, ઉક્ત ચુકાદામાં એવું નિષ્કર્ષવામાં આવ્યું હતું કે કોઈના પણ અધિકાર પર પ્રતિકૂળ અસર પડી નહોતી. હકીકતમાં, આ ચુકાદો સ્પષ્ટપણે નિર્ધારિત કરે છે કે પ્રવર્તમાન બઢતી નીતિમાં રહેલી અસંતુલિત સ્થિતિને સુધારવા માટે પૂર્વલક્ષી સુધારો માન્ય છે.

૨૧. જે.એસ. યાદવ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિચ્છેદ ૨૧, ૨૨ અને ૨૪ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૨૧. “વેસ્ટ” શબ્દનો સામાન્ય રીતે તેવા પ્રસંગે ઉપયોગ થાય છે, જ્યાં કોઈ સંપત્તિ સંબંધે વર્તમાન કે ભાવિ ભોગવટામાં તાત્કાલિક નિશ્ચિત અધિકારનું સર્જન થાય છે. દીર્ઘકાલીન પ્રયોગથી ઉક્ત “વેસ્ટ” શબ્દે “સંપૂર્ણ અથવા અપરાજેય અધિકાર” એવો અર્થ પણ સ્વીકાર્યો છે. સંપત્તિનો ભોગવટાનો અધિકાર વગેરે મેળવવાની તેને “વાજબી” અથવા “સ્થિર અપેક્ષા” હતી. વિધાનમંડળ દ્વારા કાયદામાં કરાયેલા ફેરફારને કારણે આવી “સ્થિર અપેક્ષા”નું પરિપૂર્ણ થવું અશક્ય બની શકે છે. આ ઉપરાંત, કાયદાના સુધારા દ્વારા જે જાહેર હિત અને સુવિધાની સેવા કરવી અભિપ્રેત હોય, તેના વિરુદ્ધ આવી “સ્થિર અપેક્ષા” અથવા કહેવાતો “અર્જિત અધિકાર” માન્ય રાખી શકાય નહીં. (જુઓ: હાવડા મ્યુનિસિપલ કોર્પન. અને અન્ય વિ. ગેન્જિસ રોપ કો. લિ.). ૨૨. તેથી, “અર્જિત અધિકાર” એવો અધિકાર છે, જે કોઈપણ આકસ્મિકતા પરથી નિર્ભર ન હોય. આવો અધિકાર કરાર, કાયદા અથવા કાયદાની પ્રક્રિયાના અમલથી ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. અર્જિત અધિકાર

માત્ર ત્યારે જ હરણ કરી શકાય, જ્યારે કાયદો સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક અનુસંગથી એવી કાર્યવાહી માટે જોગવાઈ કરે.

૨૪. વિધાનમંડળ કર્મચારીની સેવાશરતોમાં એકતરફી ફેરફાર કરવા સક્ષમ છે અને તે પૂર્વપ્રભાવી અસરથી પણ કરી શકાય છે, પરંતુ સુધારેલી જોગવાઈઓને પૂર્વપ્રભાવી અસરથી લાગુ કરવાની વિધાનમંડળની મનશા સુધારા અધિનિયમમાંથી જ સ્પષ્ટ રીતે અથવા આવશ્યક તાત્પર્ય દ્વારા પ્રતિપાદિત થતી હોવી જોઈએ. વિધાનમંડળની ઉપરોક્ત સત્તા વધુમાં આ મર્યાદા હેઠળ છે કે સેવાશરતોમાં એવો એકતરફી ફેરફાર કાનૂની અને બંધારણીય જોગવાઈઓને અનુરૂપ હોવો જોઈએ. (જુઓ: રોશન લાલ ટંડન વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, સ્ટેટ ઓફ મૈસૂર વિ. કૃષ્ણ મૂર્તિ અને અન્ય,; રાજ કુમાર વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, કે.સી. અરોરા અને અન્ય એક વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્ય, અને સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય એક વિ. રમણ લાલ કેશવ લાલ સોની અને અન્ય,)."

૨૨. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, અરજદારોને વધુમાં વધુ એટલું જ કહી શકાય કે તેઓએ પાત્રતાના માપદંડો પૂર્ણ કર્યા હોવાની શરતે પોતાના

પ્રમાણાનુપાતની અંદર બઢતી માટે વિચારણા થવાનો અધિકાર ધરાવતા હતા, પરંતુ ભરતી નિયમોથી પર અને તેની પરવા કર્યા વિના બઢતી મેળવવાનો કોઈ નિહિત અધિકાર તેમને નથી. જો નિગમે વિવાદિત ઠરાવ દ્વારા સહાયક ઈજનેરોની ત્રણ વર્ષોની નિશ્ચિત વેતન સેવા તેમના પ્રમાણાનુપાતની અંદર બઢતી માટે વિચારણામાં લેવા નક્કી કર્યું હોય, તો તેનાથી અરજદારોના કોઈ નિહિત અધિકાર પર અસર પડી છે એવું કહી શકાય નહીં, તેમજ એવું પણ કહી શકાય નહીં કે વિવાદિત ઠરાવે નિગમ દ્વારા લેવાયેલા નિર્ણયને એવો પૂર્વપ્રભાવી અમલ આવ્યો છે કે જેથી અરજદારોને નિહિત થયેલો અથવા ઉપાર્જિત થયેલો કોઈ અધિકાર છીનવી લેવામાં આવે.

૨૩. જોકે, શીખેલ અધીવક્તા શ્રી યાફિંકે રજૂઆત કરી હતી કે આક્ષેપિત ઠરાવ દ્વારા સહાયક ઈજનેરોની બઢતીની શક્યતાઓને વેગ આપવામાં આવ્યો છે, જે બઢતીના વર્ગમાં સામાન્ય જ્યેષ્ઠતાને અસર કરશે. આવી દલીલ સ્વીકારી શકાય તેવી નથી. નોંધવું આવશ્યક છે કે જો નિગમ ઠરાવ પસાર કરીને ભરતીના નિયમોમાં શિથિલતા રાખી શકતું હતું જેથી પાત્ર સહાયક ઈજનેરો ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યારે વધારાના સહાયક ઈજનેરને બઢતીનો ૧૦૦% લાભ આપી શકાય, તો ત્યારબાદ નિગમ તેમની અનુપાતની મર્યાદામાં જાહેર હિતમાં ઉચ્ચ હોદ્દાઓ પર ડિગ્રી લાયકાત ધરાવતા વ્યક્તિઓ ઉપલબ્ધ રહે તે હેતુથી સહાયક ઈજનેરોની બઢતી

માટે ત્રણ વર્ષના નિશ્ચિત વેતનવાળા સેવાના અવધિને ગણતરીમાં લેવાની જોગવાઈ કરતો આક્ષેપિત ઠરાવ બહાર પાડી શકતું ન હતું એવું કેમ માનવું?

૨૪. જો આક્ષેપિત ઠરાવથી અરજદારોએ બઢતી માટે વિચારણા પામવાના અધિકારો પર કોઈ અસર થતી નથી, તો જ્યારે બઢતીના પદો પરની વરિષ્ઠતા બઢતીના પદો પર નિમણૂક થયાની તારીખથી ગણવાની હોય છે, ત્યારે બઢતીના પદો પર તેમની વરિષ્ઠતા કેવી રીતે પ્રભાવિત થઈ શકે?

૨૫. અદાલતે શ્રી દેસાઈ દ્વારા ઉલ્લેખિત ચુકાદાઓનું અવલોકન કર્યું છે અને કારણ કે તે સંકળાયેલા મુદ્દાના નિરાકરણ માટે લાગુ પડતા નથી એવું જણાય છે, તેથી તેમની ચર્ચા કરવામાં આવતી નથી.

૨૬. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, અદાલત એવું માને છે કે પડકારાયેલો ઠરાવ અધિનિયમની જોગવાઈઓનો, વિશેષ કરીને અધિનિયમની કલમ ૪૫૪ સાથે કલમ ૪૫૭ વાંચતાં, કોઈ ભંગ કરતો નથી, તેમજ તે અરજદારોના કથિત રીતે પ્રાપ્ત કોઈ સ્થાપિત અધિકારને અસર કરતો નથી, તેમજ એવો પણ કહી શકાય તેમ નથી કે તે પૂર્વલક્ષી રીતે અમલમાં મૂકાયો હોય જેથી અરજદારોને પ્રાપ્ત થયેલા કોઈ લાભો છીનવી લેવાયા હોય, અથવા ભરતીના નિયમો હેઠળ ઉચ્ચ પદો પર બઢતી માટે

વિચારણા મેળવવાના તેમના અધિકારને છીનવી લેવા સમાન પણ નથી; તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે પડકારાયેલો ઠરાવ કોઈપણ રીતે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪થી પ્રભાવિત થાય છે.

૨૭. ઉપર દર્શાવેલ કારણોસર, અરજી અ નકારવામાં આવે છે. નોટિસ પરત ખેંચવામાં આવે છે વચગાળાની દાદ, જો કોઈ અપાયેલ હોય, તો તે રદ થયેલ ગણાશે. (સી.એલ. સોની, જે.) અન્વ્યાસ ચુકાદો ઉચ્ચાર્યા પછી, વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર.કે. ત્રિવેદી વચગાળાની દાદ ચાલુ રાખવા વિનંતી કરે છે. કેસના તથ્યોમાં, વિનંતી નકારવામાં આવે છે.

(સી.એલ. સોની, જે.)

અન્વ્યાસ

Translation of this Judgement has been provided by M/S

Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.
